

A MAGYAR NEMZETI BANK ELSZÁMOLÁSI
RENDSZEREKKEL ÉS PÉNZFORGALOMMAL
KAPCSOLATOS FELADATAI ÉS CÉLJAI

MAGYAR NEMZETI BANK

2008. AUGUSZTUS 29.

ELŐSZÓ

A központi bankok egyik alapvető feladata a pénz- és elszámolásforgalom zökkenőmentes és hatékony lebonyolításának előmozdítása. A feladat teljesítése érdekében a központi bank párhuzamosan különböző szerepköröket tölt be, amelyek ellátása érdekütközést is okozhat. Az MNB ezeket az ellentmondásokat felismerte, és kezeli.

Annak érdekében, hogy a szakmai közvélemény megértse az MNB törekvéseit és azt, hogy a különböző feladatkörökben milyen célokat követ, ez a kiadvány összefoglalóan bemutatja a jegybank - törvényben meghatározott feladatain (ld. 1. számú függelék) alapuló - céljait, tevékenységét, és ismerteti pénz- és elszámolásforgalommal kapcsolatos politikáját.

A politika közzététele a pénz- és elszámolásforgalom terén is transzparenssé, így elszámoltathatóvá teszi a központi bank tevékenységét, az egyes lépések mögötti összefüggések bemutatása az MNB szándéka szerint hozzájárul a jegybanki politika hitelességéhez, eredményességéhez.

A pénz- és elszámolásforgalommal kapcsolatos célok és feladatok ismertetése összhangban van a nemzetközi ajánlásokkal. Mind a Nemzetközi Valutaalap¹ (International Monetary Fund, IMF), mind a Nemzetközi Fizetések Bankja² (Bank for International Settlements, BIS) által közzétett, nemzetközileg irányadónak tekintett dokumentumok rögzítik a transzparencia, s így az elszámoltathatóság alapelvét. Az IMF elvárásai alapján „a felvigyázó hatóságnak a fizetési rendszerekkel kapcsolatos feladatait nyilvánosságra kell hoznia”, míg ugyanezt az igényt fogalmazza meg a BIS által kiadott dokumentum, miszerint „a központi bankok alakítsák ki és hozzák nyilvánosságra a fizetési és értékpapír-elszámolási rendszerekkel kapcsolatos politikájukat”.

A MAGYAR NEMZETI BANK SZEREPEI A PÉNZ- ÉS ELSZÁMOLÁSFORGALOM TEKINTETÉBEN.

Az MNB gyakorlatában nyolc szerepkört lát el.

Kvázi hatósági funkciójában az MNB:

- szabályozza és ellenőrzi a pénzforgalmat,
- felvigyázza az elszámolási (fizetési) és értékpapír-elszámolási rendszerek működését,
- a fizetési, illetve értékpapír-elszámolási rendszerekben történő teljesítés véglegességéről szóló 2003. évi XXIII. törvényben meghatározott kijelölő hatóság és a törvényben meghatározott értesítő feladatokat lát el.

---

¹Code of Good Practices on Transparency in Monetary and Financial Policies: Declaration of Principles, IMF, 1999.

²Central bank oversight of payment and settlement systems, BIS, CPSS (Committee on Payment and Settlement Systems) Publication No. 68, 2005. május. A BIS dokumentum alapján a 2005 májusában közzétett alapelvek összhangban vannak a korábban kiadott dokumentumok következtetéseivel, azaz a “Core principles for systematically important payments systems” (BIS CPSS Publication No. 43, 2001. január), a “Policy issues for central banks in retail payments (BIS CPSS Publication No. 52, 2003. március), a “CPSS-IOSCO Recommendations for security settlement systems (BIS CPSS-IOSCO Publication No. 46, 2001. november), a “Recommendations for central counterparties” (BIS CPSS-IOSCO Publication No. 64, 2004. november) következtetéseivel.

Szolgáltatóként az MNB

- kiegyenlítő banki szerepet tölt be különböző elszámolási rendszerek (pl. VIBER, Bankközi Klíringrendszer, KELER Zrt. által működtetett értékpapír-elszámolási és kiegyenlítési infrastruktúra, egyes kártyarendszerek belföldi elszámolása) tekintetében, amelynek ellátása érdekében a hitelintézetek és az állam pénzforgalmi számláinak vezetésére is jogosult,
- a hazai elszámolási rendszerek közül üzemelteti a VIBER rendszert.

A fentiekén túlmenően:

- egyéb jegybanki céljainak (pl. jegybanki eszköztár működtetése) ellátása érdekében résztvevőként jelen van (lehet) a hazai elszámolási rendszerekben (résztvevő),
- együttműködő partnerként a változások katalizálója (elősegítője),
- elszámolási rendszerek résztulajdonosa.

A fenti szerepkörökben eljárva az MNB meghatározott célokat követ, a célok megvalósítása érdekében végzett tevékenységéhez megfelelő eszközökkel rendelkezik, és az ahhoz tartozó feladatokat a jegybank különböző szervezeti egységei látják el.

PÉNZFORGALOM SZABÁLYOZÁSA ÉS ELLENŐRZÉSE

A MNB elnöke rendeletben jogosult szabályozni a fizetési megbízások lebonyolítását – ide nem értve a számla megnyitására, a számla feletti rendelkezésre, a rendelkezés korlátozására, az előnyösen rangsorolt fizetési megbízások sorba állítására vonatkozó követelményeket –, az ügyfelek előzetes és utólagos tájékoztatását, továbbá a fizetési módokat és alkalmazásukat. A pénzforgalmat jelenleg a Magyar Nemzeti Bank elnökének 21/2006. (XI. 24.) MNB rendelete szabályozza. A kormány 227/2006 (XI. 20.) rendelete szabályozza ugyanakkor a számla megnyitására, a számla feletti rendelkezésre, a rendelkezés korlátozására, az előnyösen rangsorolt fizetési megbízások sorba állítására vonatkozó követelményeket, valamint a résztvevő államok közötti átutalásokat, és az elektronikus fizetési eszközök kibocsátását és használatát. A hazai szabályokat jelenleg két olyan európai uniós jogszabály egészíti ki, amelyeket a magyar jogforrásokban történő kihirdetés nélkül is alkalmazni kell: az Európai Parlament és a Tanács 1781/2006/EK rendelete (2006. november 15.) a pénzáttalásokat kísérő megbízási adatokról, valamint az Európai Parlament és a Tanács 2560/2001/EK rendelete (2001. december 15.) a határon átnyúló euroátutalásokról.

Az előzőekben jelzettek a jövőben átírja majd a belső piaci pénzforgalmi szolgáltatásokról szóló 2007/64/EK irányelv (Payment Services Directive) hazai jogrendbe történő átültetése, amelynek minden uniós tagállamban legkésőbb 2009. november 1-jéig meg kell történnie.

A pénzforgalom területén az MNB olyan szabályrendszer kialakítására törekszik, ami biztosítja a készpénz nélküli fizetési forgalom hatékony és biztonságos lebonyolítását. A szolgáltatások kiszámíthatósága, magas színvonala és kedvező ára elősegíti a készpénzhasználat visszaszorulását, ami a készpénzzel kapcsolatos - társadalmi szinten jelentős – költségek (pénzgyártás, szállítás, feldolgozás, őrzés, stb.) megtakarítását teszi lehetővé. A készpénznélküli fizetések körében a praktikus és hatékony módok térnyerése, például a papíralapú megbízások helyett korszerű elektronikus módszerek alkalmazása a közérdeket szolgálja. Az MNB szabályozóként a piaci verseny kibontakozása előtt álló akadályok lebontásához is hozzájárul. Ennek útjai közül kiemelendő a fogyasztói kultúra színvonalának emelése, a banki szolgáltatások összehasonlíthatóságának elősegítése, a bankváltás előtt álló adminisztratív akadályok elhárításának támogatása az MNB számára rendelkezésére álló eszközökkel.

A jegybanknak elsőrendű célja, hogy a készpénz-helyettesítő fizetési eszközök és fizetési módok biztonságosak legyenek, az ügyfelek ezekben vetett bizalma ne rendüljön meg. Ennek érdekében az MNB figyelemmel kíséri az új fizetési eszközök és fizetési módok kialakítását, ha szükséges, szabályozni fogja ezek alkalmazásához kapcsolódó biztonsági követelményeket.

Az MNB által előírt kötelező adatszolgáltatások pénzforgalmi tábláiból készülő statisztikák a szabályozás továbbfejlesztése mellett a piaci résztvevők számára is fontos viszonyítási alapot adnak, illetve lehetővé teszik, hogy az MNB az Európai Központi Bank pénzforgalmat és a fizetési és értékpapírszámlási rendszereket bemutató „Kék könyv”-éhez nemzeti adatokat szolgáltatson.

Ellenőrzési hatáskörében az MNB helyszíni és helyszínen kívüli ellenőrzésre jogosult. A pénzforgalmi ellenőrzés a szabályozásban előírt követelmények betartására irányul. Az ellenőrzés kiemelt szempontjai az ügyfelek szabályszerű tájékoztatása, a teljesítési határidők betartása, valamint az adatszolgáltatások pontossága. Amennyiben az MNB jogszabálysértést tár fel, köteles felhívni az ellenőrzött szervezet figyelmét a jogszabálysértésre, megkeresni más szervet (általában a PSZÁF-ot) intézkedés, adott esetben bírság kiszabása érdekében, illetve – a feltárt szabálysértés jellegétől függően - fegyelmi, szabálysértési, polgári, büntető- vagy egyéb eljárást kezdeményezni. Az MNB ellenőrzési politikáját 2005-ben újrafogalmazta (ld. 2. számú függelék)

FELVIGYÁZÓ SZEREP

Felvigyázás a nemzetközi gyakorlatban

A felvigyázás mint fogalom - amely tartalmilag a *felügyelet* kifejezéshez hasonló - a nyolcvanas évek második felében jelent meg a nemzetközi szakirodalomban és a jegybankok gyakorlatában. Alapvetően az elszámolási rendszerekkel kapcsolatos jegybanki hatósági (így pl. elemzési, szabályozási és ellenőrzési) tevékenység megjelölésére szolgál. Angolul például az „oversight” kifejezést használják a „supervision” helyett, németül az „Überwachung”-ot az „Aufsicht” helyett, a francia nyelv pedig a „surveillance” kifejezéssel él a tevékenység meghatározására.

Az elszámolási rendszerekre irányuló felvigyázási tevékenység sajátos vonása, hogy a jegybankok általában maguk is üzemeltetnek elszámolási rendszert, melynek felvigyázói megítélése nem különbözhet a magántulajdonú elszámolóházak égisze alatt működő elszámolási rendszerekétől. A jegybankok ennek a követelménynek akkor képesek megfelelni, ha a felvigyázói funkciót függetlenítik az elszámolási rendszer működtetésének feladatától.

A felvigyázás tárgyát képező elszámolási rendszer felvigyázóját külön meg kell határozni, ha, az elszámolási rendszer működése több országot érint. Több jegybank érdekeltsége esetére a jegybankok és más hatóságok, mint felvigyázók nemzetközi szintű együttműködésének szabályait a nemzetközi ajánlások megfogalmazzák (az MNB ilyen együttműködésben jelenleg nem vesz részt).

A felvigyázás eszközrendszere jegybankról jegybankra változik az adott ország hagyományai és pénzügyi kultúrájának függvényében.

A felvigyázás hatóköre az egyes országokban különböző. Bizonyos országok jegybankjai csak az úgynevezett rendszerkockázati szempontból fontos elszámolási rendszerek felvigyázására összpontosítanak, más országok esetében a jegybank felvigyázói hatásköre az értékpapír-

elszámolásra, sőt a pénzforgalom egészére – így pl. az egyes fizetési módokra is - kiterjed. A felvigyázói kontrollt – a működési megbízhatóság, az üzletmenet-folytonosság szempontjának előtérbe kerülésével összhangban - újabban a pénzügyi közvetítő rendszeren kívüli, de a fizetési és elszámolási rendszerek működésében fontos szerepet játszó egyes intézményekre is kiterjesztik, így például a nemzetközi elektronikus pénzügyi üzenetközvetítő SWIFT rendszer működésére is.

Felvigyázás az MNB gyakorlatában

Az MNB felvigyázási feladatát a jegybanktörvény az elszámolási, illetve az értékpapír-elszámolási rendszerek körében határozza meg. A jegybank belső szabályzatai a rendszerkockázati szempontból fontosnak tekintett elszámolási és értékpapírelszámolási rendszerek körére határoz meg különös eljárási szabályokat, felvigyázási módszertant. Ezek az MNB által működtetett VIBER rendszer, a GIRO Elszámolásforgalmi ZRt. által működtetett Bankközi Klíringrendszer (BKR), valamint a KELER Zrt. által működtetett értékpapír-elszámolási és kiegyenlítési infrastruktúra (KELER). A rendszerkockázati szempontból kiemeltnek nem minősített bankkártya-elszámolási rendszerek „felvigyázása” egy, a rendszerek jelentőségéhez igazodó egyszerűsített módszerrel (elemzés, monitoring) történik.

Az MNB felvigyázói céljai

A felvigyázási tevékenységre vonatkozó nemzetközi irányelvekkel összhangban az MNB felvigyázási politikájának alapját a fizetési és elszámolási rendszerek vonatkozásában a nemzetközi követelmények képezik. A Monetáris Tanács által hozott döntések értelmében az MNB jelenleg az alábbi nemzetközi követelményeket alkalmazza felvigyázói tevékenysége során:

Nemzetközi követelmények, ajánlások	Rendszerek, amelyekre alkalmazzuk
A rendszerkockázati szempontból fontos fizetési rendszerek működésének alapelvei 2001. (Core Principles for Systemically Important Payment Systems, BIS CPSS)	VIBER BKR
Üzletmenet folytonossági felvigyázói elvárások a rendszerkockázati szempontból fontos fizetési rendszerekre (SIPS) vonatkozóan (Business Continuity Oversight Expectations for Systemically Important Payment Systems (SIPS), European Central Bank, 2006.)	VIBER BKR
Ajánlások értékpapír-elszámolási rendszerek részére (Recommendations for Securities Settlement Systems, CPSS-IOSCO, 2001.)	KELER
Ajánlások a központi szerződő felek számára (Recommendations for Central Counterparties, BIS, CPSS-IOSCO, 2004.)	KELER, KELER KSZF Kft ³ .

A jegybank célja, hogy rendelkezésre álló eszközeivel elérje és elősegítse azt, hogy az elszámolási rendszerek a nemzetközi követelményeknek megfeleljenek.

A felvigyázás eszközei

A felvigyázás eszközszerkezete az MNB esetében sokrétű. Bírság kivetésére közvetetten, a PSZÁF hatáskörében van lehetőség, ennek módját az MNB és a PSZÁF közötti együttműködési megállapodás szabályozza.

³ A központi szerződő fél KELER Zrt-ről való leválasztása után.

Szabályozási hatáskörben eljárva a jegybank MNB elnöki rendeletben meghatározza

- a hitelintézeti elszámolóházak működtetésnek – a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény (Hpt.) általános követelményein túlmutató – tárgyi, technikai, biztonsági és üzletmenet folytonossági feltételeit;
- a hitelintézeti elszámolóház üzletszabályzatára és szabályzataira vonatkozó követelményeket;
- a tőkepiaci elszámolóház üzletszabályzatára és szabályzataira vonatkozó jegybanki követelményeket.

A szabályozás puhább eszköze a felvigyázói ajánlások meghatározása, amelyek adódhatnak a már említett nemzetközi követelményrendszerből, illetve a felvigyázott rendszert érintő kérdéseket illető felvigyázói iránymutatásból, amelyeket a jegybank felvigyázói véleményként (pl. állásfoglalásokban, értékelésben vagy felvigyázó megbeszéléseken) megfogalmaz.

Engedélyezési hatáskörében az MNB engedélyezi a hitelintézeti elszámolóházaknak a Hpt. 3. §-a (2) bekezdésének c) pontja szerinti kiegészítő pénzügyi szolgáltatási tevékenység végzését. A kiadott engedély módosításának jóváhagyása, illetve visszavonása is az MNB hatáskörébe tartozik. A tőkepiaci törvényben szabályozott elszámolóházi, illetve központi értéktári tevékenység esetében az MNB egyetértésével a PSZÁF adja ki a működési engedélyt. A PSZÁF a kiadott engedély módosításakor és visszavonásakor is az MNB egyetértését kéri. Hasonló konstrukció érvényesül a hitelintézeti elszámolóházak, illetve a tőkepiaci elszámolóház és a központi értéktár üzletszabályzatainak, szabályzatainak változtatása esetén is: azok módosításához az MNB engedélye, illetve egyetértése szükséges.

Ellenőrzési hatáskörében az MNB a hitelintézeti elszámolóház tevékenységét a fizetési rendszer biztonságos és hatékony működése szempontjából – beleértve a hitelintézeti elszámolóház által a Hpt. elszámolásforgalmi tevékenység végzésének feltételeire vonatkozó rendelkezéseinek megtartását is – ellenőrzi. A PSZÁF a tőkepiaci törvény szerinti elszámolóházi tevékenységet végző szervezetnél lefolytatott átfogó vizsgálatát a működési megbízhatóság és a rendszerkockázatok kezelése tekintetében az MNB bevonásával végzi el.

Amennyiben az MNB jogszabálysértést tár fel, köteles felhívni a felvigyázott szervezet figyelmét a jogszabálysértésre, megkeresni más szervet (általában a PSZÁF-ot) intézkedés, adott esetben bírság kiszabása érdekében, illetve – a feltárt szabálysértés jellegétől függően - fegyelmi, szabálysértési, polgári, büntető- vagy egyéb eljárást kezdeményezni.

Az elszámolási rendszerek felvigyázásának tevékenysége

Az elszámolási rendszerekkel kapcsolatos felvigyázási tevékenységen belül három feladat különül el. A folyamatos felvigyázási tevékenység, a rendszerkockázati jelentőségű elszámolási rendszerek rendszeres átfogó értékelése, illetve a változtatások, fejlesztések értékelése, ellenőrzése.

A folyamatos felvigyázás alapjául szolgáló információkat a felvigyázók az időszakonkénti jegybanki adatszolgáltatásokból, a rendszerekben bekövetkező incidensekre vonatkozó azonnali jelentésekből, illetve egyéb forrásokból, pl. külső és belső ellenőrzések, illetve a jegybanki helyszíni ellenőrzés jegyzőkönyveiből szerzik meg. További információt biztosítanak a felvigyázók és az elszámolási rendszer működtetői közötti igény szerinti felvigyázói megbeszélések. A folyamatos felvigyázás keretében évente részletes jelentés készül az adott rendszer működéséről.

A kétévenkénti rendszeres ellenőrzés keretében az MNB a vonatkozó nemzeti és nemzetközi követelmények tükrében értékeli az elszámolási rendszer megfelelését ezeknek a követelményeknek. Az értékelés a felvigyázott rendszer működtetőjének önértékelésén alapul. Az önértékelés kiindulópontja a felvigyázó által elkészített részletes kérdőív, ami az egyes követelményekkel kapcsolatban a felvigyázók kérdéseit tartalmazza. Az elkészült önértékelés, valamint egyéb információ alapján a felvigyázó követelményenként haladva elvégzi a rendszer értékelését.

A KBER gyakorlatával összhangban került meghatározásra az értékelési skála az alábbiak szerint:

- **Teljesen megfelelő:** minden fontos kérdéskört illetően a megfelelés megállapítható;
- **Alapvetően megfelelő:** néhány kis eltérés fennállhat – azonban ezek érdemben nem veszélyeztetik az alapelvnek történő megfelelést;
- **Részből megfelelő:** komoly hiányosság tapasztalható egy-két kérdéskörben;
- **Nem megfelelő:** szinte minden kérdéskörben felmerülnek komoly hiányosságok.

A rendszeres tevékenységek mellett a felvigyázók nyomon követik az elszámolási rendszerek fejlesztésével kapcsolatos kezdeményezéseket, értékeli abból a szempontból, hogy azok megvalósítása miként hat a rendszerek működésének stabilitására, illetve a nemzetközi követelményeknek való megfelelésére.

KIJELÖLŐ ÉS ÉRTEŚITŐ HATÓSÁG SZEREPKÖR

A fizetési, illetve értékpapír-elszámolási rendszerekben történő teljesítés véglegességéről szóló 2003. évi XXIII. törvény az MNB-re ruházza azt a feladatot, hogy kérelem alapján kijelölje azokat a magyar jog alapján működő rendszereket, amelyek a törvényben meghatározott feltételeknek megfelelnek. A kijelölt, és így a törvény hatálya alá tartozó rendszerekben kezelt megbízások teljesítésére speciális csődjogi szabályok vonatkoznak.⁴ A törvény előírásai szerint a fizetési és elszámolási rendszerbe a fizetést korlátozó eljárás megindításáról történő értesülést megelőzően befogadott megbízások megtámadhatatlanok, a teljesítést lehetővé tevő biztosítékok a teljesítés érdekében felhasználhatók. A kijelölő hatóság döntéséről az EU Bizottságot köteles értesíteni, amely az Európai Unióban kijelölt rendszerek jegyzékét összeállítja és közzéteszi. Hazánkban jelenleg három kijelölt rendszer van: a BKR, a VIBER és a KELER Zrt. által működtetett értékpapír-elszámolási és –kiegyenlítési infrastruktúra.

A rendszer erre kijelölt résztvevőjének a rendszerek tagjai körében bekövetkező változásokat jelentenie kell a jegybank, mint kijelölő hatóság, valamint a fizetést korlátozó eljárás megindítására jogosult a PSZÁF és az illetékes bíróság részére. A kijelölő hatóság (MNB), a PSZÁF és az illetékes bíróság (amely pénzügyi intézmény és befektetési vállalkozás rendszertagok esetében a Fővárosi Bíróság) felé fennálló jelentési kötelezettségnek a BKR, a VIBER és a hazai értékpapír-elszámolási és kiegyenlítési infrastruktúra esetében a rendszert működtetők (GIRO Zrt., MNB és a KELER Zrt.) tesznek eleget.

A kijelölt rendszer résztvevőjét érintő fizetést korlátozó eljárás megindításáról a PSZÁF, illetőleg az illetékes bíróság köteles az MNB-t, mint kijelölő hatóságot, illetve a rendszer erre kijelölt résztvevőjét értesíteni. Az MNB a külföldi kijelölő hatóságtól kap értesítést, ha a kijelölt rendszer külföldi tagja ellen indul fizetést korlátozó eljárás. Ebben az esetben az MNB értesíti a hazai jog alapján működő rendszer erre kijelölt résztvevőjét a megfelelő lépések mielőbbi megtétele érdekében.

---

⁴http://europa.eu.int/comm/internal_market/financial-markets/settlement/dir-98-26-art10-national_en.htm

Külföldi jog alapján működő rendszerek belföldi résztvevőivel szembeni fizetést korlátozó eljárás megindításáról a PSZÁF-tól, illetve az illetékes bíróságtól szerzett információ alapján az MNB értesíti a külföldi kijelölő társhatóságot.

VIBER ÜZEMELTETÉSE

A VIBER olyan elszámolási rendszer, amelyben minden egyes művelet elszámolásához a számlatulajdonosok számlái közötti könyvelés, tehát azonnali - jegybankpénzben történő – teljesítés kapcsolódik. Ezt a lebonyolítási módot nevezik a bruttó elszámolásnak. A VIBER lehetővé teszi, hogy az abban résztvevők saját megbízásaikon kívül ügyfeleik megbízásait is azonnal (valós időben) teljesítsék.

A VIBER tagjai közötti kommunikációt a SWIFT elektronikus nemzetközi pénzügyi üzenetközvetítési hálózat biztosítja, a VIBER résztvevői ezen belül egy úgynevezett zárt felhasználói csoportot alkotnak. A VIBER központi számlavezető egységét, elszámolóművét az MNB üzemelteti.

A VIBER forgalma tételszámot tekintve viszonylag csekély, ugyanakkor a lebonyolított átutalási forgalom értéke igen magas. A rendszer folyamatos likviditása érdekében az MNB napközbeni hitelkeretet biztosít a belföldi hitelintézeti résztvevők számára megfelelő biztosítékok ellenében. A forgalom és a rendelkezésre álló likviditás a rendszer résztvevői által történő folyamatos figyelését lehetővé tevő monitor szolgáltatás, ami a rendszerből származó adatokat távoli számítógépek képernyőjére kivetíti és 60 másodpercenként frissíti, megkönnyíti a résztvevők operatív likviditáskezelését.

A VIBER nyitvatartási idejét a pénzügyi piacok működéséhez igazodóan állapította meg az MNB. A nyitvatartási idő jelenleg rövidebb az euróövezet TARGET rendszer üzemidejénél, aminek nyitási és zárási idejét az MNB hosszútávon irányadónak tekint a magyarországi pénzpiacok számára.

Az MNB a VIBER-ben minden olyan belföldi hitelintézetnek tagságot biztosít, amely arra igényt tart és technikailag képes a rendszert használni. A külföldi hitelintézetek közül a jegybank lehetővé teszi az EGT tagállamok hitelintézeteinek távoli hozzáféréssel vagy magyarországi fióktelepük útján való részvételét, illetve az EGT-n kívüli országban székhellyel rendelkező hitelintézetek Magyarországon bejegyzett fióktelepeinek részvételét is. Az MNB számlavezetési és VIBER tagsági politikáját nyilvánosan közzétette (ld. 3. sz. függelék).

Az MNB a rendszer használatáért tranzakciós díjat számít fel. A VIBER-ben elszámolt átutalások tételdíja az elmúlt években folyamatosan csökkent, az 1999-ben megállapított 1 200 forinttal szemben 2008-ban már csak 330 forint a műveleti díj. VIBER átutalási szolgáltatást a legtöbb magyarországi bankszámla-tulajdonos igénybe veheti, a kereskedelmi bankok többsége csatlakozott ahhoz a megállapodáshoz, aminek értelmében a VIBER átutalás 2 órán belül jóváírásra kerül a kedvezményezett számláján.

Az MNB a rendszertagokkal, mint a VIBER szolgáltatás igénybevevőivel rendszeresen konzultál, ezen kívül a banki munkatársak részére rendszeresen oktatásokat tart.

A VIBER a pénzügyi rendszer kulcsfontosságú infrastruktúrája. Az MNB üzemeltetőként a rendszer biztonságát és az üzletmenet folyamatosságát tekinti legfontosabb szempontoknak. Az

MNB rendelkezik informatikai biztonsági politikával, szabályzattal, üzletmenet-folytonossági tervvel és távoli tartalékközponttal.

AZ MNB SZÁMLAVEZETÉSI TEVÉKENYSÉGE

Az MNB számlavezetési tevékenységének ügyfélkörét nagyobb részben a Magyar Nemzeti Bankról szóló 2001. évi LVIII. törvény kötelező előírásai határozzák meg. Az MNB vezeti többek között a kincstári egységes számlát, az Állami Privátizációs és Vagyonkezelő Zrt., az Államadósság Kezelő Központ Zrt., a Magyar Exporthitel Biztosító Zrt., az elszámolóházak, az Országos Betétbiztosítási Alap, és a Befektetővédelmi Alap pénzforgalmi számláját. A jegybanktörvény értelmében az MNB vezeti a hitelintézetek pénzforgalmi számláját, hacsak arra a jegybank más hitelintézetet nem hatalmaz fel. Az MNB elnökének 21/2006. (XI. 24.) MNB számú rendelete a felhatalmazást általános jelleggel megadja, de előírja a számlanyitás bejelentésének és meghatározott dokumentumok bemutatásának kötelezettségét.

A jogosultságok között említést érdemel a Magyar Posta Zrt. készpénzforgalmával kapcsolatos számla vezetése (a Magyar Posta Zrt. a VIBER közvetlen résztvevője), illetve a külföldiek részére történő forintszámla-vezetés.

Az MNB devizaszámla-vezetési tevékenységét a törvény nem korlátozza. Az MNB 2004 nyarán – Magyarország EU taggá válásával összefüggésben - felülvizsgálta számlavezetési és VIBER rendszertagsági politikáját, és azt nyilvánosságra hozta (ld. 3. számú függelék). A politika alapján az MNB korlátozza azon külföldi intézmények körét melyek részére forint, illetve devizaszámla-vezetési szolgáltatást nyújt.

Az MNB számlavezetési szolgáltatása összetett, eltérő tartalmú szolgáltatást vehetnek igénybe a VIBER tagok (ezek számláját napközben a VIBER számlavezetési platformja kezeli), illetve az egyéb ügyfelek. Azok a hitelintézetek, amelyek a VIBER-nek nem közvetlen tagjai, de a BKR-ben, vagy bármely más rendszerben, amely a bankközi pozíciók kiegyenlítésére az MNB szolgáltatását veszi igénybe, közvetlen tagsággal rendelkeznek, szükségszerűen az MNB ügyfelei, mivel az utóbbi rendszerekben kiszámolt bankközi tartozások és követelések teljesítésére az MNB által vezetett számlákon kerül sor.

Az MNB azon hitelintézeti ügyfelei számára, amelyek a VIBER-nek és a BKR-nek nem közvetlen tagjai – igény szerint – közvetett tagságot tesz lehetővé mindkét rendszerben.

Az értékpapír ügyletek pénzoldalának kiegyenlítésére két teljesítő bank közreműködésével kerül sor. A hitelintézetek teljesítő bankja az MNB, a befektetési vállalkozások teljesítő bankja pedig a KELER Zrt.

AZ MNB, MINT ELSZÁMOLÁSI RENDSZEREK RÉSZTVEVŐJE

A jegybank az elszámolási rendszereknek nemcsak felvigyázója és működtetője, hanem tagja is. A VIBER mellett az MNB tagja a GIRO Elszámolásforgalmi Zrt. mint elszámoló fél által működtetett BKR-nek, és a KELER Zrt. értékpapírelszámolási és –kiegyenlítési rendszerének.

Az MNB a rendszerek tagjaként is támaszthat követelményeket az elszámolási rendszerekkel szemben. Mint minden BKR tag, az MNB is képviselteti magát azokon a megbeszéléseken,

amelyeket a GIRO Elszámolásforgalmi Zrt. a rendszer résztvevői számára szervez a rendszer működésével, fejlesztésével kapcsolatos szakmai kérdések megvitatására.

Az MNB amellett, hogy a BKR, és a KELER Zrt. értékpapírelszámolási és –kiegyenlítési rendszerek tagja, kiegyenlítő banki szolgáltatást is nyújt ezen rendszereknek.

Az MNB 2005-ben tagságot szerzett a STEP2 páneurópai euró fizetési rendszerben, Magyarországon csak a jegybank közvetlen STEP2 tag. Ez a rendszer a megbízásonként legfeljebb 50 000 euro összegű euro átutalások elszámolására használható. Az MNB a rendszerben azzal a céllal szerzett tagságot, hogy biztosítsa valamennyi magyarországi bankszámla címezhetőségét a STEP2 rendszeren keresztül, ami azt jelenti, hogy az MNB olyan számlákra is továbbít jóváírásokat, amelyek számlavezetője nem tagja a STEP2 rendszernek. A jegybanki szolgáltatás bármely olyan hitelintézet számára lehetőséget biztosít STEP2 megbízások küldésére, amelyek az MNB-n keresztül közvetetten kapcsolódik ehhez a rendszerhez. Az MNB partnerei kimenő STEP2 átutalásait tételesenként 20 eurocent díjért számolja el (a bejövő STEP2 átutalásokért nem számít fel díjat). A szolgáltatást az MNB a GIRO Elszámolásforgalmi Zrt., mint technikai segítő közreműködésével nyújtja.

AZ MNB, MINT A VÁLTOZÁSOK ELŐMOZDÍTÓJA

A pénzforgalmi szolgáltatások, készpénzhelyettesítő fizetési eszközök a piacon versenyző szolgáltatóktól vehetők igénybe. Ennek a piacnak sajátos jellemzője, hogy hatékony működéséhez a résztvevők igényeit szolgáló iparági szabványokra, és fejlett elszámolási infrastruktúrára van szükség. Ennek a háttérnek a megteremtése nem kizárólag a jegybank feladata, a piaci szereplőknek egymás között célszerű megegyezniük a szabványokban, és a közös használatú infrastruktúra kialakításában.

A jegybank szerepe a versenytársak közötti együttműködés megteremtésében alapvető jelentőségű, mivel versenysemleges félként, a biztonság és hatékonyság szempontjait szem előtt tartva, aktív közreműködéssel képes elősegíteni a változásokat. Különösen fontos lehet a jegybank szerepe akkor, ha viszonylag rövid idő alatt nagy változásokat kell elérni. Az MNB ugyanis nemcsak a helyzetéből adódó pártatlansága révén képes erre, hanem azért is, mert szabályozó szerepében a változásokat képes akár kikényszeríteni is.

Az MNB 2003-ban tett javaslatot arra, hogy a kereskedelmi bankok közötti együttműködést pénz- és elszámolásforgalom területén az érintettek egységes keretbe foglalják. A Fizetési Rendszer Fórum (FRF) 2003. június 11-én alakult meg (ld. 4. számú függelék).

A Fórum célja, hogy a résztvevő intézmények együttműködésével történő, a pénz- és elszámolásforgalmat érintő fejlesztéseknek megfelelő keretet adjon. A háromszintű szerveződés felső szintjén található Fizetési Rendszer Tanács (FRT) dönt az elé terjesztett ajánlások elfogadásáról. Ezek az ajánlások testesítik meg a banki szakemberek közösségének álláspontját. A középső szintet képező szakmai bizottságok felelősek az ajánlásokra vonatkozó javaslatok megtételéért. A szakmai bizottságok alatt munkacsoportok tevékenykednek, ezek felelősek az ajánlásjavaslatok összeállításáért, megszövegezéséért. A munkacsoportokat a szakmai bizottság irányítja, javaslataikat véglegesíti, majd az FRT elé terjeszti elfogadás céljából. Az FRT társelnökei az MNB alelnöke, valamint a Magyar Bankszövetség elnöke. Az MNB vállalta az FRF titkársági feladatainak ellátását. Ezen túl az MNB munkatársai jelentős részt vállalnak a munkacsoportok és bizottságok munkájából is.

A magyar bankrendszer előtt álló feladatok közül kiemelkedik az egységes euro fizetési térségbe (SEPA – „*Single Euro Payment Area*”) történő betagozódás. A hazai pénzforgalomban legnagyobb részesedést képviselő bankok 2008 áprilisában elfogadták a „*Magyarország Nemzeti SEPA Terve*” című dokumentumot és megalapították a Magyar SEPA Egyesületet (MSE). Az MSE legfőbb célja a SEPA fizetési módok, illetve a kapcsolódó szabványok kialakításának fejlesztésének és magyarországi bevezetésének támogatása.

Jelenleg tizenkét magyarországi bank már képes SEPA-átutalásokat fogadni, és közülük többnek az ügyfelei már küldhetnek is ilyen típusú fizetéseket az euróövezet országaiba. A bankok folyamatosan fejlesztik rendszereiket, hogy ügyfeleik legkésőbb 2008 végére SEPA-átutalásokat fogadni és küldeni is tudjanak.

A fentiekén túlmenően az MNB fontosnak tartja, hogy a pénz- és elszámolásforgalomban érdekelt szervezetek megfelelően tájékozódjanak a szakterület nemzetközi fejleményeiről, más országok gyakorlatáról, különös tekintettel Magyarország euróövezeti csatlakozására. Az MNB 2002 óta évente egynapos nemzetközi szakmai konferenciát szervez, melynek a magyar bankszektor számára érdekes témáit és aktuális kérdéseit az FRF közreműködésével választja ki.

AZ MNB, MINT ELSZÁMOLÓHÁZAK TULAJDONOSA (TÁRSTULAJDONOSA)

Az MNB hagyományosan nemcsak felvigyázóként, működtetőként és tagként van jelen az elszámolási és értékpapírelszámolási rendszerekben, hanem társtulajdonosként is. Az MNB többségi tulajdonosa a KELER Zrt.-nek, kisebbségi tulajdonosa a GIRO Elszámolásforgalmi Zrt.-nek.

Az MNB az elszámolóházak vezető testületeibe tagokat delegál, ami lehetővé teszi, hogy a társasági törvényben meghatározott korlátozásokkal a jegybanki elvárások már a döntéshozatalnál is megjelenhessenek.

A tulajdonosi szerepvállalás a magántulajdonosok részvételével működő elszámolóházakban a jegybank számára nem minden szempontból előnyös. A tulajdonosi részesedés nem minden esetben társul a vállalatirányítás közvetlen ellenőrzésének, a döntések befolyásolásának lehetőségével. Az MNB, mint tulajdonos elvileg profitmaximalizálásában érdekelt, holott felvigyázó hatóságként a stabilitást, a hatékony működést tekinti kívánatosnak, és ezen szempontok között ellentmondás feszül. Az MNB tulajdonosi szerepvállalása erkölcsi kockázatot hordoz, hiszen tulajdonosi szerepét a rendszer résztvevői implicit garanciaként, a felelősség átvállalásaként értelmezhetik.

A PÉNZ- ÉS ELSZÁMOLÁSFORGALOMMAL KAPCSOLATOS FELADATOK ELLÁTÁSÁNAK SZERVEZETI KERETEI

Az MNB szervezete a fentebb részletezett jegybanki feladatokat a szervezeti és működési szabályzatában meghatározott módon látja el. Alapvetően az MNB a szolgáltatói (számlavezetés, VIBER üzemeltetés) és felvigyázói funkcióit külön szervezeti egységek látják el. Ez a szervezeti megoldás biztosítja, hogy a jegybank különböző szerepköreinek ellátása során felmerülő érdekütközések a felső vezetés számára manifesztálódjanak, és az MNB felvigyázói szerepében ne legyen elfogult a VIBER javára.

A felvigyázáshoz köthető szabályozási, engedélyezési, adatgyűjtési, elemzési, ellenőrzési feladatok teljes körét a Pénzforgalom és értékpapír-elszámolási szakterület látja el. A rendszerkockázati

szempontból kiemelkedő elszámolási rendszereknek külön felelős felvigyázója van, amely az adott rendszer felvigyázásával kapcsolatos feladatokat koordinálja. A rendszer meghatározott felelős felvigyázója készíti el a folyamatos felvigyázás keretében a rendszerrel kapcsolatos évenkénti beszámolókat, valamint a kétévenkénti értékelést. A VIBER-hez rendelt felelős felvigyázó a VIBER működtetésével kapcsolatos kérdés megoldásában csak felvigyázói minőségében vesz részt.

A kijelölő hatóság szerepkörét és az értesítési feladatok teljes körét a Pénzforgalom és értékpapír-elszámolás részleg látja el. Az európai társhatóságokkal történő kapcsolattartás a részleg vezetőjének feladata.

Az MNB számlavezetési és elszámolásforgalmi szolgáltatások nyújtását több szakterület együttműködésével valósítja meg. A Bankműveletek szakterület felelős a számlavezetési és az elszámolási tevékenység folyamatos végzéséért, amelyhez belső szolgáltatásaival elsősorban a szakterület számítástechnikai részlege nyújt támogatást.

Az elszámolásforgalmi konstrukciók, a szerződéses keretek kialakítása, valamint a díjpolitika tekintetében a bank több részlegének (Pénzforgalom és értékpapír-elszámolás, Bankműveletek, Számvitel és Kontrolling, Jogi szolgáltatások, stb.) előkészítő munkája alapján az MNB felhatalmazású alelnöke dönt a döntést segítő belső szakmai bizottság ülésének keretében.

A változások előmozdítója funkcióhoz tartozó FRF titkársági feladatokat és a konferenciaszervezést a Pénzforgalmi és értékpapír-elszámolás szakterület végzi.

A tulajdonosi funkciót az MNB illetékes tulajdonosi képviselőt gyakorló vezetője látja el. A résztulajdonában álló elszámolóházak vezető testületeibe a jegybank különböző szakterületeinek munkatársait delegálja előzetes megkötés nélkül, melynek során elsősorban a személyek által betöltött munkakört, illetve szakmai tapasztalatukat veszi figyelembe.

1. számú függelék

AZ MNB TÖRVÉNYEKBEN MEGHATÁROZOTT KÜLDETÉSE, FELADATAI ÉS ESZKÖZEI

Szemelvények a Magyar Nemzeti Bankról szóló 2001. évi LVIII. törvényből (MNB tv.):

Az MNB alapvető feladatai

4. § (5) *Az MNB kialakítja a fizetési és elszámolási, valamint az értékpapír-elszámolási rendszereket és figyelemmel kíséri (felügyel) azok tevékenységét e rendszerek biztonságos és hatékony működése, továbbá a pénzforgalom zavartalan lebonyolítása érdekében.*

[...]

Pénzforgalmi feladatok

26. § (1) *Az MNB alakítja ki az országos fizetési és elszámolási rendszert.*

(2) *A fizetési, illetve értékpapír-elszámolási rendszerekben történő teljesítés véglegességéről szóló törvény szerinti fizetési, illetve értékpapír-elszámolási rendszereket az MNB jelöli ki.*

(3) *Az MNB elnöke a 60. § (1) bekezdésének h) pontjában meghatározott körben szabályozza a pénzforgalom lebonyolítását.*

[...]

27. § (1) *Az MNB jóváhagyása szükséges az elszámolásforgalom lebonyolítását végző átutalási rendszert működtető hitelintézeti elszámolóház üzletszabályzatának, illetőleg az üzletszabályzat módosításának hatálybalépéséhez, amelyet a hitelintézeti elszámolóház a Pénzügyi Közlönyben közöl.*

(2) *Az MNB elnöke rendeletben szabályozza a hitelintézeti elszámolóház és az értékpapír-elszámolóház számára a kockázati alap képzésére, illetve az alap képzésének módjára, mértékére, felhasználására vonatkozó előírásokat.*

Jegybanki ellenőrzés

29. § (1) *A jegybanki ellenőrzés e törvény, a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvénynek az MNB engedélyezési hatáskörébe tartozó kiegészítő pénzügyi szolgáltatások végzésének feltételeire vonatkozó rendelkezései, továbbá az MNB elnöke rendeleteinek megtartására terjed ki. Ennek keretében az MNB jogosult adatok, beszámolók, mérlegek, bizonylatok és vizsgálati anyagok bekérésére.*

(2) *Az MNB a jegybanki ellenőrzés során helyszíni ellenőrzésre is jogosult.*

(3) *Az MNB ellenőrzést végző alkalmazottja az ellenőrzés eredményes ellátásához szükséges helyiségbe (területre) beléphet, iratokat megtekintheti, tárgyat megvizsgálhatja, munkafolyamatot (tevékenységet) megfigyelheti, felvilágosítást kérhet és egyéb bizonyítást folytathat le.*

[...]

(5) *Jogszabálysértés, illetőleg a jegybanki előírások megsértésének megállapítása esetén az MNB köteles a szükséges intézkedéseket megtenni, így különösen:*

a) *jogkörét e törvény szerint gyakorolni;*

b) *a jegybanki ellenőrzés hatálya alá tartozó szervezet, illetve természetes személy figyelmét felhívni a tapasztalt jogszabálysértésre;*

c) *más szervet intézkedés végett megkeresni;*

d) *figyelmi, szabálysértési, polgári, büntető- vagy egyéb eljárást kezdeményezni.*

71/A. § A jegybanki ellenőrzés a 2004. május 1-je előtt kibocsátott, az ellenőrzött cselekmény elvégzésekor vagy esemény bekövetkezésekor, illetve állapot fennállásakor még hatályos pénzforgalmi jogszabályok, az MNB engedélyezési hatáskörébe tartozó pénzügyi és kiegészítő pénzügyi szolgáltatások végzésének egyes feltételeiről szóló jogszabály, valamint a jegybanki rendelkezések megtartására is kiterjed.

Jogosultságok

60. § (1) A Magyar Nemzeti Bank elnöke a jogalkotásról szóló törvényben meghatározottak szerint rendeletben szabályozza

[...]

h) az MNB a 4. § (5), a 26. § (3) és a 27. § (2) bekezdésében foglalt feladatai körében

ha) a fizetési forgalomban a fizetési megbízások lebonyolítására - ide nem értve a számla megnyitására, a számla feletti rendelkezésre, a rendelkezés korlátozására vonatkozó követelményeket -, az ügyfelek előzetes és utólagos tájékoztatására, továbbá a fizetési módokra és alkalmazásuk szabályaira,

hb) a készpénzforgalmazás feltételeire,

hc) a pénzfeldolgozási tevékenységre,

hd) az elszámolásforgalom lebonyolítására,

he) a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló törvény és a tőkepiacról szóló törvény szerinti elszámolóházi tevékenységet végző szervezetek üzletszabályzatára és szabályzataira,

hf) a hitelintézeti elszámolóházi és az értékpapír-elszámolóházi kockázati alap képzésére, illetve az alap képzésének módjára, mértékére és felhasználására vonatkozó követelményeket;

A 15., 21. és 61. §-ok határozzák meg – egyéb törvényi felhatalmazások mellett – az MNB számlatulajdonos ügyfeleinek lehetséges körét.

Szemelvények a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvényből (Hpt.):

Engedélyezés

3.§ (2) Kiegészítő pénzügyi szolgáltatás a következő tevékenységek üzletszerű végzése forintban, illetve devizában:
b) az elszámolásforgalom lebonyolítása (elszámolásforgalmi ügylet);

[....]

(6) A (2) bekezdés b) [...] pontjában meghatározott tevékenységet az MNB engedélyezi, ellenőrzi, illetve az ilyen engedélyt az MNB vonja vissza.

Szemelvények a tőkepiacról szóló 2001. évi CXX. törvényből (Tpt.):

Jegybanki jóváhagyás

340. § (1) A Felügyelet az elszámolóházi tevékenység végzéséhez szükséges engedélyt az MNB elnökének egyetértésével adja ki, módosítja, illetve vonja vissza.

345. § [...]

(6) Az elszámolóházi tevékenységet végző szervezet üzletszabályzatának és szabályzatainak alkalmazhatóságához szükséges jóváhagyást a Felügyelet az MNB elnökének egyetértésével adja meg. Az MNB elnöke az egyetértést akkor tagadja meg, ha az üzletszabályzat, vagy a szabályzat a tárgyban kiadott jogszabály által előírt követelményeknek nem felel meg.

Részvétel a felügyeleti ellenőrzésben

396. § [...]

(4) A Felügyelet a (3) bekezdés szerinti átfogó vizsgálatot az elszámolóházi tevékenységet végző szervezetnél és a központi értéktárnál a működési megbízhatóság és a rendszerkockázatok kezelése tekintetében az MNB bevonásával végzi.

2. számú függelék

JEGYBANKI HELYSZÍNI ELLENŐRZÉSI POLITIKA⁵

Bevezető

Az MNB 2005. júliusában a hatáskörébe tartozó területekre kialakította új középtávú helyszíni ellenőrzési politikáját. A jegybanki helyszíni ellenőrzés az intézményi célok elérésének egyik eszköze, amelynek során a Jegybank továbbra is törekszik arra, hogy az ellenőrzött intézmények erőforrásait a lehető legkisebb mértékben kösse le. Az új helyszíni ellenőrzési politika a helyszíni ellenőrzés decentralizálását eredményezte, a jövőben a jegybanki hatáskörbe tartozó pénzforgalmi, és egyéb jogszabályi előírások betartását, a pénzforgalmi adatszolgáltatások megfelelőségét, valamint a pénzfeldolgozó vállalkozásokat a Pénzforgalmi, emissziószabályozási és -szervezési főosztály fogja rendszeresen ellenőrizni. A hitelintézetek és egyéb intézmények jegybanki adatszolgáltatását ezentúl alapvetően helyszínen kívüli módszerekkel ellenőrzi az MNB, helyszíni ellenőrzést csak eseti jelleggel végez a Statisztikai főosztály a helyszínen kívüli ellenőrzések folyamatába integrálva.

A Jegybank helyszíni ellenőrzési politikája tartalmazza a pénzforgalmi helyszíni ellenőrzések céljának, jogszabályi háttérének meghatározása mellett az ellenőrzésekre vonatkozó általános alapelveket, valamint az ellenőrzések eszköztárát.

1. A helyszínen ellenőrizendő intézmények köre és a jogszabályi háttér

Az MNB a hitelintézetek, a pénzfeldolgozó vállalkozások és az elszámolóházak helyszíni ellenőrzésével kapcsolatos feladatait szabályozási, engedélyezési és ellenőrzési jogkörével szoros összhangban, illetve annak keretein belül, a Magyar Nemzeti Bankról szóló 2001. évi LVIII. törvény (a továbbiakban: MNBtv.) 29. §-a alapján végzi. A hivatkozott szakasz (1)-(2) bekezdése értelmében a jegybanki helyszíni ellenőrzés az MNBtv., a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvénynek az MNB engedélyezési hatáskörébe tartozó kiegészítő pénzügyi szolgáltatások végzésének feltételeire vonatkozó rendelkezései, továbbá az MNB elnöke rendeleteinek megtartására terjed ki. Az MNBtv. 71/A. §-a alapján a jegybanki helyszíni ellenőrzés kiterjed továbbá a 2004. május 1-je előtt kibocsátott, az ellenőrzött cselekmény elvégzésekor vagy esemény bekövetkeztekor, illetve állapot fennállásakor még hatályos pénzforgalmi jogszabályok, az MNB engedélyezési hatáskörébe tartozó pénzügyi és kiegészítő pénzügyi szolgáltatások végzésének egyes feltételeiről szóló jogszabály, valamint a jegybanki rendelkezések megtartására is.

2. A pénzforgalmi ellenőrzési tevékenység alapelvei

A Jegybank a helyszíni ellenőrzési tevékenységét meghatározott alapelvek szerint végzi - transzparencia, normativitás, kockázat-meghatározás elve, hatékonyság, eredményesség - amelyek biztosítják az egységes szemléletű, célorientált vizsgálatok lefolytatását.

Transzparencia: A transzparencia követelménye a jegybanki ellenőrzések tekintetében világos, egyértelmű elvárásokon alapuló ellenőrzést jelent, amely során biztosított az ellenőrzés módszerének átláthatósága, a vizsgálatok eredményének objektív megítélése és azok összehasonlíthatósága. Az ellenőrzési politikát a Jegybank meghirdeti a hitelintézetek, a

---

⁵ 2005. július

pénzfeldolgozó vállalkozások és az elszámolóházak számára, amely tartalmazza a pénzforgalmi szempontból kiemelt fontosságú területeket.

Normativitás: Annak érdekében, hogy az azonos témában ellenőrzött intézményeknél feltárt hiányosságok összevethetőek legyenek, a Jegybank az ellenőrzések során egységes szemléletű vizsgálati szempontrendszert, módszertant és mintavételezési eljárást alkalmaz. Az MNB arra törekszik, hogy a jogszabálysértések és adatszolgáltatási hiányosságok minősítése az egységes elbírálás elve alapján valósuljon meg.

Kockázat-meghatározás elve: A kockázatok meghatározása érdekében a Jegybank ún. kockázati mátrixon alapuló egységes tervezési metodikát alkalmaz. A kockázatok alapján meghatározásra kerül az éves ellenőrzési terv, amely a vonatkozó évre meghatározott prioritásokon alapul.

Hatékonyág: A hatékonyság követelménye az ellenőrzésekre vonatkozóan a rendelkezésre álló éves revizori kapacitás optimális kihasználását jelenti a prioritások teljesítése mentén, egyúttal az ellenőrzött intézmény erőforrásainak csak a szükséges mértékű leterhelése mellett.

Eredményesség: A jegybanki ellenőrzések célja, hogy a vizsgált intézmények a feltárt hibákat javítsák, illetve a vonatkozó jegybanki előírásokat betartsák. A feltárt hibák javítását a Jegybank – szükség esetén utóvizsgálat elrendelésével is – nyomon követi.

3. Az ellenőrzési politika eszközzrendszere

Az egységes szemléletű jegybanki ellenőrzések végzését, az alapelvek érvényesítését az ellenőrzések eszközzrendszere biztosítja. Az eszközzrendszer részei:

3.1. Az alkalmazott vizsgálat típusok

Célvizsgálat: Adott intézménynél egy vagy több ellenőrizendő tevékenység vizsgálata elsősorban a kockázati mátrix alapján.

Téma vizsgálat: Egy téma (pl. egy bizonyos jelű pénzforgalmi adatszolgáltatás, vagy fizetési rendszer hatékony működéshez kapcsolódóan a jogszabályi követelmények betartása) sorozat-ellenőrzése több piaci szereplőnél.

Soron kívüli vizsgálat: Olyan rendkívüli ellenőrzés, amely nem szerepel az éves ellenőrzési tervben (pl. hitelintézeti válság esetén a Jegybank által nyújtott fedezet nélküli rendkívüli hitel felhasználhatóságával kapcsolatban előírtak ellenőrzése).

Utóvizsgálat: A vizsgálat során feltárt hiányosságok megszüntetésére előírt intézkedések végrehajtását ellenőrző vizsgálat típus.

3.2. Az ellenőrzés módjai

Helyszínen kívüli ellenőrzés: A jövőben nő az adatbekéréseken alapuló helyszínen kívüli ellenőrzések száma. A helyszínen kívüli ellenőrzés kiterjed az MNB-be küldött pénzforgalmi adatszolgáltatások idősoros összehasonlítására, trendek vizsgálatára, a jelentett adatok és egyéb rendelkezésre álló releváns adatok összehasonlítására, valamint üzletszabályzatok és ügyféltájékoztató dokumentumok elemzésére.

Helyszíni ellenőrzés: Helyszíni ellenőrzésre elsősorban az adatbekérés útján fel nem tárható, helyszínen kívüli ellenőrzési módszerekkel nem vizsgálható adatok és folyamatok vizsgálata esetén kerül sor. E rendszerszemléletű megközelítéssel végzett vizsgálatok esetén az ellenőrzött

intézmények számviteli,- nyilvántartási rendszereiből, szabályozottságából, folyamatainak áttekintésből, fizetési forgalmának elemzéséből von le következtetéseket a revízió. A megállapításokat tételes vagy mintavételes ellenőrzésen alapuló hibafeltárás támasztja alá. A megállapítások vizsgálati jelentésben kerülnek rögzítésre.

3.3. A jegybanki ellenőrzést támogató eszközök

Szóbeli konzultáció: A pénzforgalmi ellenőrzések témaköreikhez kapcsolódó várható jogszabályi változásokról előzetesen – szóbeli konzultáció keretében – tájékoztatja a Jegybank az érintett intézményeket, biztosítva, hogy az új szabályozásra időben fel tudjanak készülni. A konzultációkra eseti jelleggel kerülhet sor.

Írásbeli tájékoztatás: A pénzforgalmi adatszolgáltatásokkal kapcsolatban adott jegybanki állásfoglalások publikálása az érintett adatszolgáltatói körnek.

3.4. Vizsgálati módszerek

A jegybanki ellenőrzési politika megvalósítása egységes módszertani szemlélet mentén zajlik. Az ellenőrzési szemlélet figyelembe veszi a megváltozott ellenőrzési igényeket (helyszíni- és helyszínen kívüli ellenőrzések). Az új jegybanki ellenőrzési szempontok vizsgálata szervesen támaszkodik az eddigi jegybanki ellenőrzések tapasztalataira és módszereire, beleértve ebbe a felvigyázási tevékenység során bekért adatok vizsgálatát, elemzését is.

3.5. Intézkedések, nyomon követés

Az ellenőrzési politika alapelveivel összhangban határozza meg a Jegybank a helyszíni ellenőrzések során feltárt hibák, hiányosságok kijavítását szolgáló egységes intézkedési eljárásokat, annak érdekében, hogy a Jegybank által szükségesnek ítélt feladatok és határidők kezelése egységes legyen. Az intézkedések határidőre történő elvégzését a Jegybank nyomon követi, az intézmény beszámolóját minősíti.

4. A pénzforgalmi helyszíni ellenőrzések kiemelt szempontjai

A helyszíni ellenőrzések tervezésénél a következő alapelvek érvényesülnek:

- a jegybank hatáskörébe tartozó valamennyi pénzforgalmi tevékenységet – adatszolgáltatás, jegybanki pénzforgalmi előírások, pénzfeldolgozás és készpénz újra forgalomba hozatala, – ellenőrzi, továbbá,
- az éves vizsgálati terv az előre tervezhető vizsgálatokra terjed ki.

A jegybanki helyszíni ellenőrzés minden pénzforgalmi téma vizsgálatát valamennyi jegybanki elvárás szem előtt tartásával végzi, és kiemelt ellenőrzési szempontjai a következők.

4.1. A hitelintézetek pénzforgalmi adatszolgáltatását érintő kiemelt szempontok

- A nyilvántartási rendszerek áttekintése.
- A pénzforgalmi adatszolgáltatások – P04, P05, P07, P27, P34 – tekintetében annak áttekintése, hogy az adatszolgáltatások összeállításának rendszere biztosítja-e az adatszolgáltatások MNB rendeletben foglaltak szerinti elkészítését.
- A vonatkozó belső szabályzatok áttekintése.
- A folyamatba épített ellenőrzés, a rendszerekbe épített kontrollpontok és a vezetői ellenőrzés meglétének, valamint az adatszolgáltatások teljeskörűségének és dokumentáltságának vizsgálata.

4.2. A hitelintézetek pénzforgalmi vizsgálatának kiemelt szempontjai

- Az ügyfél tájékoztatása a fizetési megbízás kedvezményezett számláján történő jóváírása várható időpontjáról.
- Az ügyfelek tájékoztatása megfelelő-e a megbízások benyújtásának kezdő és záró időpontjáról, valamint az aznapi teljesítésre történő befogadás határidejéről.
- A fizetési megbízások esetében időben teljesítik-e a megbízásokkal kapcsolatban a hitelintézetre háruló feladatokat.
- Csoportos beszédési megbízások teljesítése, felhatalmazási folyamat, felhatalmazások kezelése, felhatalmazásban megadott limitek betartása.

4.3. A hitelintézeti készpénz újra forgalomba hozatal vizsgálatának kiemelt szempontjai

- Belső szabályozottság és a szerződéses kapcsolatok biztosítják-e a magyar és a külföldi törvényes fizetőeszközök hamisítás elleni védelmével kapcsolatos technikai és egyéb feladatokról szóló 13/2005. (VI. 27.) MNB rendelet, valamint a pénzfeldolgozási tevékenységről és a készpénzforgalmazás feltételeiről szóló 14/2005. (VI. 27.) MNB rendelet (a továbbiakban: 14/2005. (VI. 27.) MNB rendelet) előírásainak betartását.
- A készpénz újra forgalomba hozatala a gyakorlatban.

4.4. A pénzfeldolgozók vizsgálatának kiemelt szempontjai

- A pénzmosás megelőzéséről és megakadályozásáról szóló 2003. évi XV. törvény és a vonatkozó belső szabályozás ügyfél azonosításra vonatkozó előírásainak betartása.
- Betartják-e a gyakorlatban a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvényben és a 14/2005. (VI. 27.) MNB rendeletben foglalt, a személyi feltételekre vonatkozó előírásokat.

5. A helyszíni ellenőrzésekhez kapcsolódó jogszabályok

- A Magyar Nemzeti Bankról szóló 2001. évi LVIII. Törvény
- A hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény
- A pénz- és elszámolásforgalom, valamint a pénzfeldolgozás szabályairól szóló 21/2006. (XI. 24.) MNB rendelkezés
- A jegybanki információs rendszerhez szolgáltatandó információk köréről, a szolgáltatás módjáról és határidejéről szóló 8/2004. (XII. 19.) MNB rendelet a 2005. évre vonatkozóan
- A jegybanki információs rendszerhez szolgáltatandó információk köréről, a szolgáltatás módjáról és határidejéről szóló 24/2005. (XII. 12.) MNB rendelet a 2006. évre vonatkozóan
- A jegybanki információs rendszerhez szolgáltatandó információk köréről, a szolgáltatás módjáról és határidejéről szóló 22/2006. (XI. 24.) MNB rendelet a 2007. évre vonatkozóan
- A magyar és a külföldi törvényes fizetőeszközök hamisítás elleni védelmével kapcsolatos technikai és egyéb feladatokról szóló 13/2005. (VI. 27.) MNB rendelet
- A pénzfeldolgozási tevékenységről és a készpénzforgalmazás feltételeiről szóló 14/2005. (VI. 27.) MNB rendelet

3. számú függelék

TÁJÉKOZTATÓ A MAGYAR NEMZETI BANK KÜLFÖLDI INTÉZMÉNYEK ÉS AZOK MAGYARORSZÁGI FIÓKTELEPEI VONATKOZÁSÁBAN KÖVETETT SZÁMLAVEZETÉSI, VIBER TAGSÁGI ÉS NAPKÖZBENI HITELNYÚJTÁSI POLITIKÁJÁRÓL ⁶

Az Európai Unióhoz történt 2004. május 1-jei csatlakozással megnyílt a lehetőség arra, hogy az Európai Gazdasági Térséghez (EGT) tartozó országokban székhellyel rendelkező hitelintézetek, pénzügyi, valamint befektetési vállalkozások az addiginál lényegesen egyszerűbb feltételek mellett alapítsanak Magyarországon fióktelepet, illetve arra, hogy fióktelep alapítása nélkül is, határon átnyúló pénzügyi, illetve befektetési szolgáltatást nyújtsanak.

Erre való tekintettel a Magyar Nemzeti Bank kialakította a külföldi intézmények és azok fióktelepei részére történő számlavezetési, VIBER tagsági és napközbeni hitelnyújtási politikáját, amelyet az alábbiakban tesz közzé:

Számlavezetés

Az MNB bankszámlaszerződést köt

- az EGT tagországaiban bejegyzett hitelintézetekkel közvetlenül,
- az EGT tagországaiban bejegyzett hitelintézetek magyarországi fióktelepével az általa képviselt külföldi hitelintézet javára,
- az EGT-n kívüli, harmadik országbeli hitelintézetek magyarországi fióktelepével,
- külföldi jegybankokkal, valamint
- nemzetközi pénzügyi intézményekkel.

A számlavezetés üzleti feltételeit, a jutalék és díjszabást illetően az MNB, az egyenlő elbírálás elvét szem előtt tartva, a felsorolt külföldi számlavezetettek és magyarországi fióktelepek részére történő számlavezetés esetében azonos kondíciókat alkalmaz, mint a belföldi székhelyű hitelintézetek részére vezetett számlák esetében.⁷

VIBER tagság

Az MNB az általa működtetett, a nagy értékű forint fizetési megbízások teljesítésére szolgáló, bruttó elven alapuló, valós idejű elszámolási rendszerben (a továbbiakban: VIBER) a közvetlen tagként való részvételt

- az EGT tagországaiban bejegyzett hitelintézetek részére távoli hozzáféréssel közvetlenül,
- az EGT tagországaiban bejegyzett hitelintézetek részére magyarországi fióktelepe útján, valamint
- az EGT-n kívüli, harmadik országbeli hitelintézetek magyarországi fióktelepe részére

biztosítja.

A közvetlen VIBER tagság feltételei:

- a számlavezetettnek a jegybanknál a VIBER-ben történő teljesítésre alkalmas bankszámlával kell rendelkeznie,

---

⁶ 2004. augusztus

⁷ Lásd: A Magyar Nemzeti Bank által vezetett bankszámlákra, valamint a forint és devizaforgalmi elszámolásokra vonatkozó Üzleti Feltételek

- meg kell felelnie a rendszertagsági egyéb technikai feltételeknek,⁸
- a fióktelepet alapító bank jogi vezetőjének írásbeli jognyilatkozata arra vonatkozóan, hogy a fizetési, illetve értékpapír-elszámolási rendszerekben történő teljesítés véglegességéről szóló 2003. évi XXIII. törvény 10.§. ea-ec) pontjában előírtak maradéktalanul teljesülnek,
- a nevezett törvény 10. § ed) pontjában foglalt feltétel teljesülése igazolásának módjáról és terjedelméről az MNB esetenként, a törvényi célnak megfelelően dönt,
- az említett törvény végrehajtásáról szóló, rendszertagok közötti Megállapodás aláírása.

Az MNB, az egyenlő elbírálás elvét szem előtt tartva, a VIBER szolgáltatásait azonos díjszabással biztosítja az említett külföldi hitelintézetek és magyarországi fióktelepeik részére, mint a belföldi székhelyű rendszertagok esetében.

Napközi hitel

A közvetlen VIBER tagsághoz, valamint a GIRO Elszámolásforgalmi Rt. által működtetett Bankközi Klíring Rendszerben lévő közvetlen tagsághoz kapcsolódóan az MNB napközi hitelt

- az EGT tagországaiban bejegyzett hitelintézetek részére magyarországi fióktelepe útján, valamint
- az EGT-n kívüli, harmadik országbeli hitelintézetek magyarországi fióktelepe részére

biztosít.

A hitelnyújtás feltétele, hogy a rendszertag a KELER Központi Elszámolóház és Értéktár (Budapest) Rt-nél értékpapír-számlával rendelkezzen és azon MNB kedvezményezettséggel teljes mértékű és a jegybank által elfogadott fajtájú értékpapír fedezetet zároltasson.

Az EGT tagországaiban bejegyzett, a VIBER-hez, illetve a Bankközi Klíring Rendszerhez távoli hozzáféréssel csatlakozó hitelintézetek részére az MNB napközi hitelt nem biztosít.

Az MNB fenntartja a jogot arra, hogy a jelen Tájékoztatóban foglaltaktól egyedi mérlegelés alapján eltérjen.

---

⁸ Minden közvetlen VIBER tagnak SWIFT tagnak kell lennie (mivel a VIBER üzenetközvetítő hálózata a SWIFT) saját BIC (Bank Identifier Code) kóddal.

Ezen felül elengedhetetlen, hogy a VIBER céljára a SWIFT által kialakított zárt felhasználói csoportnak (CUG) is tagja legyen a közvetlen VIBER tag.

Minden közvetlen VIBER tagnak sikeres tesztelési folyamatban kell részt vennie, melyben tanúsítja, hogy technikailag alkalmas a VIBER üzenetek küldésére és fogadására, valamint eleget tud tenni az előírt egyéb kritériumoknak.

4. sz. függelék

FIZETÉSI RENDSZER FÓRUM

2003. június 11-én az MNB kezdeményezésére a Magyar Bankszövetség támogatásával a pénzforgalomban meghatározó szerepet játszó bankok – OTP, MKB, CIB, CITI, ING, MTB, Raiffeisen, BB, K&H, HVB (ma: UniCredit) és a Magyar Államkincstár - alapították meg a Fizetési Rendszer Fórumot, az FRF-et. Az Erstebank 2007 októberében csatlakozott az FRF-hez.

Az FRF 2003. szeptember 19-én elfogadott, majd legutóbb 2008 áprilisában módosított Szervezeti és Működési Szabályzatának 2.§-a a szerveződés célját az alábbiak szerint határozza meg:

„Az FRF önálló, önszervező, a hazai fizetési rendszer ügyei iránt elkötelezett konzultatív jellegű szakmai szerveződés. Az FRF célja a hazai fizetési rendszerek piaci igényeknek megfelelő, folyamatos és hatékony fejlesztésének, e rendszerek európai fizetési rendszerekbe történő integrációjának az elősegítése, különös tekintettel a SEPA hazai megvalósítására, amelyben együttműködik a MAGYAR SEPA Egyesülettel, részére szakértői támogatást nyújt állandó és ideiglenes bizottságain és munkacsoportjain keresztül. Az FRF ajánlásokat, javaslatokat dolgoz ki a hitelintézeti és a fizetési rendszer tagjai, felhasználói, valamint a szabályozó hatóságok részére. Az FRF jogi önállósággal nem rendelkezik, továbbá semmiféle üzleti tevékenységet nem folytat.”

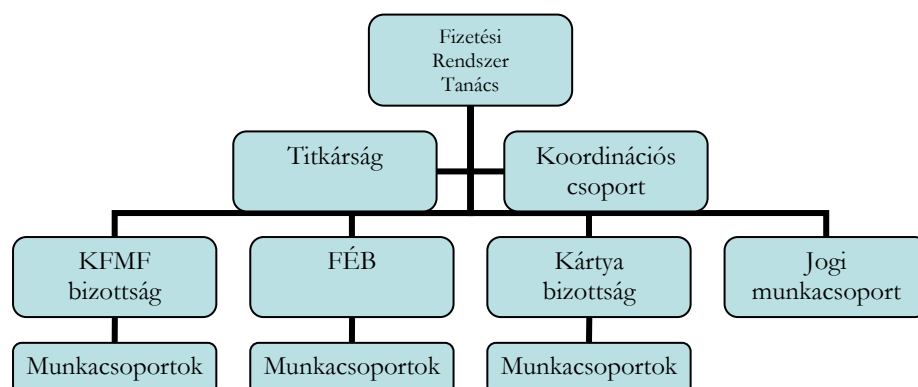
Szervezete - az EPC struktúrájához hasonlóan - 3 szintre tagolódik. A legfőbb irányító és döntéshozó testülete a *Fizetési Rendszer Tanács*. A Tanács élén két társ-elnök áll. E tisztségekre az alapító ülés az MNB alelnökét és a Magyar Bankszövetség elnökét választotta meg. A társ-elnökök évi két alkalommal – márciusban és novemberben - hívják össze a Tanácsot.

Az FRT határozza meg - a számára a Koordinációs csoport és a Titkárság által előkészített – és az előtte bemutatott szakmai prezentációk alapján, hogy mely téma szükséges és egyben alkalmas projektként való kidolgozásra. Ugyancsak az FRT dönt az eléterjesztett ajánlások elfogadásáról.

A középső szintet az állandó *szakbizottságok* képezik.

Az FRT 2008 áprilisi ülésén több döntést hozott, amellyel a korábbi szervezeti felépítését megváltoztatta; több bizottságot összevont és egyet - a Kézpénzbizottságot – megszüntetett.

Az FRF új szervezeti ábrája:

KFMF: Készpénznélküli fizetési módok fejlesztése és a Szabványosítási bizottság egyesítése után létrejövő bizottság

FÉB: az összevont GIRO és az RTGS/VIBER /KELER bizottság, a jövőben Fizetési és Értékpapír-elszámolási Bizottság néven

Kártya bizottság: ahogy eddig is működött

Jogi munkacsoport: mindhárom szintet támogató egység

A bizottságok feladata továbbra is a projekteket végrehajtó munkacsoportok irányítása, a készülő ajánlások a Koordinációs csoporthoz történő továbbítása, adott esetben, a munkacsoportban el nem döntött kérdésekben szakmai állásfoglalás.

A *Koordinációs csoport* - amelyet a Bankszövetség és a takarékszövetkezetek érdek- képviselőinek – OTSz és TÉSz - egy-egy reprezentánsa alkot - feladata a témák összegyűjtésén, majd az FRT-nek való előkészítésén túl, a szakbizottságokkal való kapcsolattartás továbbá tevékenységük összehangolása, valamint az ajánlások FRT elé terjesztését megelőzően a széles szakmai közvéleménnyel történő véleményeztetés.

A *munkacsoportok* állnak a szerveződés harmadik szintjén. Munkatársai nemcsak a bank- illetve a fizetési rendszer tagjainak, hanem a felhasználók (pl. nagy beszedők) és intézmények (pl. APEH) szakértőiből is állhatnak. A hatékonyság érdekében általában kis létszámúak. Itt zajlik az FRT által befogadott témák projektenkénti kidolgozása, a munka eredményeképpen az ajánlások megfogalmazása.